

SAO PAULO BAŞKONSOLOSLUĞU

BREZİLYA-TÜRKİYE İŞ VE YATIRIM FORUMU ÇERÇEVESİNDE DEĞERLENDİRİLEBİLECEK SEKTÖRLERE İLİŞKİN NOT

Haziran 2017

GİRİŞ

Bu notla, Türkiye ile Brezilya arasındaki sürdürülebilir ticari ilişkilere yön verecek potansiyele sahip sektörler tanımlanmaktadır. Sözkonusu sektörler, Brezilya ekonomisindeki önemleri ve Brezilya'ya bir tedarikçi olarak ülkemizin beklentileri temelinde belirlenmiştir.

BREZİLYA EKONOMİSİNE GENEL BAKIŞ

Yaklaşık 1.8 milyar dolarlık nominal bir GSYİH'ya sahip olan Brezilya, dünyanın en büyük 10 ekonomisinden biridir. Brezilya, Coğrafya ve İstatistik Enstitüsüne (Instituto Brasileiro de Coğrafya e Estatística - IBGE) göre yaklaşık 207 milyonluk nüfusuyla dünyanın en büyük beşinci ülkesidir ve ağırlıklı olarak tropikal bir iklime sahiptir. Alaska eyaleti hariç, ABD'nin yüzölçümünden daha büyük olan yaklaşık 8.515.767 km²'lik bir alanı kaplamaktadır. Brezilya beş büyük bölgeden oluşmaktadır: Kuzey, Kuzeydoğu, Güneydoğu, Güney ve Orta Batı.

Başkent: Brazilya

En büyük ekonomik şehri: Sao Paulo (GSYİH'nın %10.7'si)

Para birimi: Brezilya Reali (BRL)

Resmi dili: Portekizce

Nominal GSYİH: Brezilya Merkez Bankasına göre, 2015, yaklaşık USD 1.8 trilyon*

Enflasyon oranı: Ulusal Tüketici Endeksine (Índice de Preços ao Consumidor - IPCA) ve Brezilya Merkez Bankasına göre, 2015 yılı ortalaması 8.5%.

Siyasi sistem: Federal Cumhuriyet

Menkul kıymetler borsası: BM&F Bovespa

Yüksek değerdeki hisse senedi endeksi: IBOVESPA & IBrX

İş yapma kolaylığı sıralaması (Doing Business ranking) (Dünya Bankası, 2015): 116

Kişi başına GSYİH (Brezilya Merkez Bankası, 2015): USD 8,650*

Zengin biyoçeşitliliği, tarım, maden ve enerji potansiyeli ve inovasyonu ile tanınan Brezilya, Latin Amerika'daki Uluslararası Doğrudan Yatırım sıralamasında lider konumdadır. UNCTAD'a (Ticaret ve Kalkınma Birleşmiş Milletler Konferansı) göre aldığı 64,6 milyar Dolarlık doğrudan yatırım ile dünya sıralamasında sekizinci sırada yer almaktadır. Brezilya Merkez Bankasına göre, doğrudan yatırım konusunda önde gelen ülkeler şunlardır: Fransa, Hollanda, Japonya, İspanya, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Güney Kore, Kanada ve İsviçre. Güneydoğu bölgesinde yer alan Sao Paulo ve Rio de Janeiro şehirleri, yatırımlardan en büyük payı almaktadır.

* 1 ABD Doları= 3.28 BRL

ANA SEKTÖRLER

IBGE'ye göre, Brezilya GSYİH'sına katkıda bulunan ana sektörler şunlardır: 2015 yılında 3,642,3 milyar BRL üreten hizmet sektörü; 1,149,4 milyar BRL ile imalat sektörü ve 263,6 milyar BRL seviyesine ulaşan tarım sektörü. Sao Paulo, Rio de Janeiro ve Minas Gerais (tüm Güneydoğu bölgesi) ülkenin GSYİH'na en çok katkıda bulunan şehirler olup, payları yaklaşık % 41 oranındadır.

TARIM ÜRETİMİ

Brezilya, kahve, portakal, şeker kamışı, sığır eti, domuz eti, tavukçuluk, mısır, soya ve pamuk ürünlerinde önemli bir üreticidir.

HİZMETLER

Yatırım fırsatları geniş olan hizmet sektöründe yabancı şirketler ağırlıklı olarak aşağıdaki sektörlerde yatırım yapmaktadırlar:

- Ticaret
- Telekomünikasyon
- Finansal hizmetler

ALTYAPI

Yakın geçmişte yaşanan siyasi gelişmeler sonrasında Brezilya ekonomi politikasının yeniden yapılandırılması, altyapı ve teknolojiye iş gelişimini teşvik etmeye yöneliktir.

Yatırım için Ortaklık Programı'nda ekonomiyi canlandıracak malvarlıklarının satılmasıyla birlikte, limanlarda, havaalanlarında, yollarda, demiryollarında 15 milyar BRL'den fazla gelir beklenmektedir. Bu kapsamda, altyapıda alanındaki yeni imtiyazlar sayesinde önümüzdeki üç ile dört yılda Brezilya'nın GSYİH'nda büyüme sağlanacağı değerlendirilmektedir.

DEĞİŞEN EKONOMİ

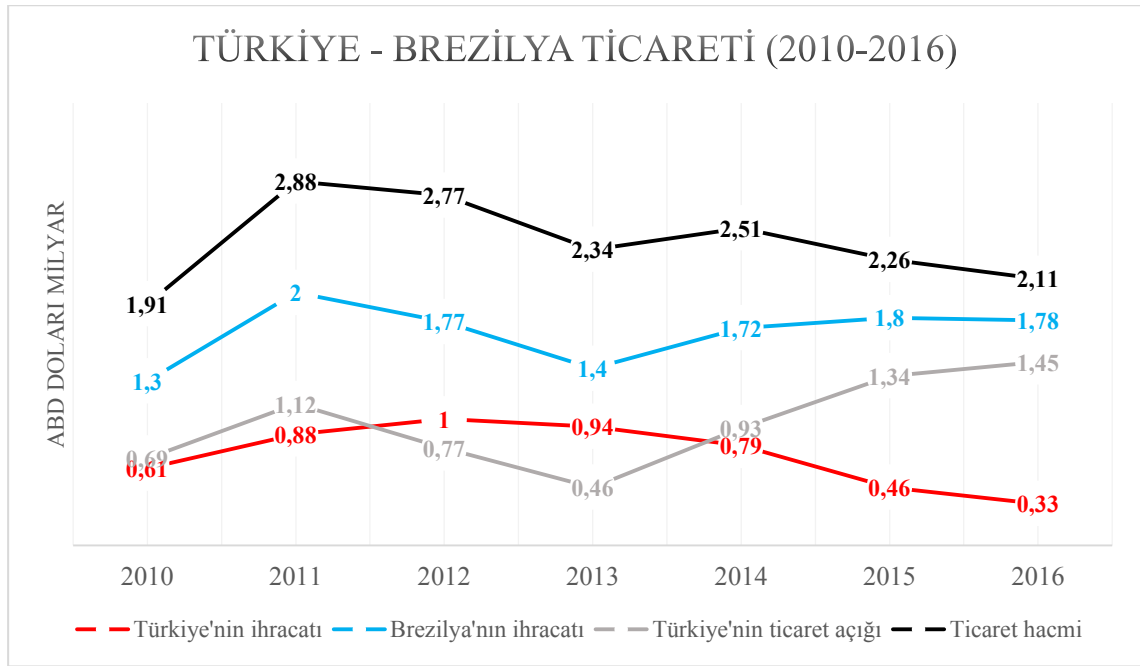
Brezilya, aktif ekonomik ve siyasi yapılandırma döneminden geçmekte ve yapısal reformlar üzerinde çalışılmaktadır. Bu dönemde şirketlerin profesyonellik ve şeffaflık düzeyleri artmıştır.

Bir başka önemli faktör, Brezilyalı girişimlere (startup) uluslararası bir ilgi uyandıran ülkedeki girişimcilik merkezlerinin sayısıdır. Bu girişimler, Güneydoğu bölgesindeki Belo Horizonte-MG, Campinas-SP, Rio de Janeiro-RJ ve Sao Paulo-SP şehirlerinde, güney bölgesindeki Florianopolis-SC'de ve kuzeydoğu bölgesindeki Recife-PE'de yoğunlaşmaktadır.

UNCTAD'a göre Brezilya, finansman ortamı açısından 60 ülke arasında 13. sırada yer alarak, ABD ve Birleşik Krallık gibi gelişmiş ekonomileri geride bırakmıştır.

TÜRKİYE İLE BREZİLYA ARASINDAKİ TİCARET

Türkiye ile Brezilya arasındaki ticaret, Brezilya lehine seyretmektedir. Brezilya'nın Türkiye'ye ihracatı 2016 yılında 1.78 milyar dolar iken, Türkiye'nin Brezilya'ya ihracatı sadece 334 milyon dolar gerçekleşmiştir. 2012 yılında 1 milyar ABD doları ile en yüksek seviyeye ulaşan ihracatımız düşüş eğilimini sürdürmüştür.

Ticaret hacmi 2011'den bu yana giderek azalmış ve 2016'da 2.11 milyar ABD Doları olarak gerçekleşmiştir. Brezilya'nın ihracatı, 2013'teki düşüş hariç, son 6 yılda istikrarlı seyrini sürdürürken, Türkiye'nin ihracatı 2008'den bu yana en düşük seviyede kalmıştır.

Son 3 yılda Türkiye'den Brezilya'ya İhraç Edilen Başlıca Ürünler (Milyon ABD Doları)

GTİP	Ürün Adı	Türkiye'nin Brezilya'ya İhracatı			
		2013	2014	2015	2016
'TOPLAM	Bütün Ürünler	936	794	458	334
'87	Demiryolu veya tramvay taşıtları dışındaki taşıtlar ve bunların yedek parçaları ve parçaları	162	95	51	50
'55	Yapay kesikli elyaflar	52	59	23	41
'08	Meyve ve fındık; turuncgil veya kavun kabuğu	30	55	44	35
'84	Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; ve parçaları	73	47	29	23

'89	Gemiler, tekneler ve yüzen yapılar	2	41	35	16
'32	Tabaklama veya boyama özleri; tanenler ve türevleri; boyalar, pigmentler ve diğer boyalar	17	17	16	14
'25	Tuz; sülfür; toprak ve taş; sıva malzemeleri, kireç ve çimento	26	25	22	14
'28	İnorganik kimyasallar; kıymetli metallerin ve nadir toprak metallerinin organik veya inorganik bileşikler	9	7	7	12
'24	Tütün ve tütün yerine geçen maddeler	19	15	14	11
'85	Elektrikli makina ve cihazlar ve bunların parçaları; ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon	36	20	16	11
'39	Plastik maddeler ve parçaları	15	17	11	9
'72	Demir ve çelik	240	224	84	7
'40	Kauçuk ve parçaları	24	36	12	7
'20	Sebzeler, meyveler, fındıklar veya bitkilerin diğer kısımlarının müstahzarları	0	0	0	6
'70	Cam ve cam eşyalar	16	19	9	6
'59	Sünger, boyalı, kaplanmış veya lamine tekstil kumaşları; uygun tekstil ürünleri	2	2	4	4

Son yıllarda inşaat ve altyapı sektörleri, Brezilya'daki resesyondan derinden etkilenmiştir. İnşaat ile ilgili ürünlerin, çimento (25) ve özellikle demir ve çelik (72) ithalatında ciddi düşüş meydana gelmiştir.

Son 3 yılda Brezilya'dan Ülkemize İthal Edilen Başlıca Ürünler (Milyon ABD Doları)

GTİP	Ürün	Türkiye'nin Brezilya'dan İthalatı			
		2013	2014	2015	2016
'TOPLAM	Bütün Ürünler	1408	1728	1792	1787
'72	Demir ve çelik	54	157	352	359
'26	Cevher, cüruf ve sodyum karbonat	364	383	348	288
'52	Pamuk	78	61	113	180
'47	Ağaç veya diğer elyafli selülozik materyallerin kağır hamuru; kurtarılan (atık ve hurda) kağıt	95	137	137	133
'84	Makine, mekanik cihazlar, nükleer reaktörler, kazanlar; ve parçaları	128	105	115	125
'24	Tütün ve üretilen tütün yerine geçen maddeler	121	132	130	120
'09	Kahve, çay, mat ve baharatlar	72	78	111	95
'12	Yağlı tohumlar ve yağlı meyveler; çeşitli tahıllar, tohumlar ve meyveler (endüstriyel veya tıbbi)	72	301	44	83
'01	Canlı hayvan	35	1	0	80
'39	Plastik maddeler ve parçaları	30	24	57	59
'17	Şekerler ve şekerleme	0	0	23	36

'48	Kağıt ve mukavvalar; kağıt hamuru, kağıt veya mukavvadan eşyalar	9	14	36	34
'85	Elektrikli makina ve cihazlar ve bunların parçaları; ses kayıt cihazları ve çoğaltıcılar, televizyon	31	31	20	14
'44	Ağaç ve ahşap ürünler; odun kömürü	47	37	30	13
'22	Meşrubatlar, alkollü içecekler ve sirke	1	7	11	12

Brezilya'nın Türkiye'ye gerçekleştirdiği ihracat, 84. bölüm haricinde işlenmemiş mal ve ürünlerden oluşmaktadır.

ORTAK ENGELLER

Brezilya'ya gelen ticaret heyetleri ve potansiyel yatırımcılar için Brezilya'nın vergi uygulamaları ve bürokratik engeller dikkat çekmektedir. Brezilya'nın 2015 yılındaki vergi yükü, GSYİH'nın % 32,15'ini¹ oluştururken, Türkiye'deki oran ise % 24,9'dur². Ayrıca, bürokratik engellerin aşılmasını teminen, genel olarak danışmanlık hizmeti alınması veya iş kurma, işletme lisansı edinme, ürünlerin ticarileştirilmesi için kayıt konularında rehberlik edebilecek yerel bir ortak edinilmesi önerilmektedir.

Brezilya'da bir ortak bulmak da zor olabilir. Dil engeli ve ithalata uygulanan engeller (yerel şirketlerin RADAR olarak adlandırılan bir ithalat lisansına sahip olmalarını gerektirmektedir) nedeniyle, çoğu şirket, özellikle küçük şirketler, herhangi bir ithalat veya dış ticaret yapmamayı ve dolayısıyla ithal edilen malları yerel distribütörler ve ithalatçı firmalardan almayı tercih etmektedirler. Brezilya ile iş yapan firmalarımızın da büyük çoğunluğu aracı firmalarla çalışmaktadır.

Zorluklara rağmen, Brezilya pazarının önemli bir potansiyeli mevcuttur. Yaklaşık 108 milyon orta sınıfın her yıl ekonomiye 1 trilyon BRL'lik (300 milyar ABD doları) bir katkıda bulunduğu tahmin edilmektedir³. 2016 yılında⁴ gerçekleşen 10.000 artışla sayıları 172.000'e ulaşan milyonerler ise Sao Paulo ve Rio de Janeiro şehirlerinde yoğunlaşmaktadır.

DİĞER LATİN AMERİKA ÜLKELERİNE KÖPRÜ

¹ Receita Federal, Carga Tributária no Brasil, 2015.

<http://idg.receita.fazenda.gov.br/dados/receitadata/estudos-e-tributarios-e-aduaneiros/estudos-e-estatisticas/carga-tributaria-no-brasil/ctb-2015.pdf>

² KPMG, Vergi Yüğü ve Vergi Rekabeti, 2016.

<https://home.kpmg.com/content/dam/kpmg/pdf/2016/06/tr-sorumlu-vergicilik-halil-bagdinli.pdf>

³ Exame, September 2016. <http://exame.abril.com.br/economia/os-4-tipos-de-pessoa-que-compoe-a-classe-media-brasileira/>

⁴ Credit Suisse Global Wealth Report, 2016. <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E>

Brezilya, diğer Latin Amerika ülkeleri ile de bir köprü niteliğindedir. En büyük ve nispeten istikrarlı Latin Amerika ekonomisi olan Brezilya, pazar stratejisi veya lojistik gibi nedenlerle komşu ülkelere girmeden önce kıtada iş kurulabilecek ülke konumundadır.

Avrupa Birliği ve Mercosur arasındaki Serbest Ticaret Anlaşması'nın (STA) müzakereleri Brezilya ile ticarete perspektif sağlamaktadır. 1999 yılında başlayan STA müzakereleri halen devam etmektedir. Yılsonundan önce bir mutabakata varılması yönünde güçlü emareler mevcuttur.

THY, 25 Haziran'dan itibaren İstanbul'dan Sao Paulo'ya haftalık 60 tonluk kargo uçuşuna başlamaktadır. Söz konusu sefer, ticari ilişkilere, Türkiye ve Latin Amerika arasında hızlı ve güvenilir bir nakliye seçeneği olarak katkıda bulunacaktır.

POTANSİYEL SEKTÖRLER

TARIM

Tarım, Brezilya ihracatının yarısından çoğunu oluşturmaktadır (72.5 milyar ABD doları, 2016). Son yıllarda ülkeyi büyük ölçüde etkileyen durgunluğa rağmen, tarım sektörü genişlemeye devam etmiştir. 2016 yılında % 4.48 oranında büyümüştür⁵. Ekonomik toparlanma eğilimini takiben, 2017 yılı için en az % 3'lük bir büyüme beklenmektedir⁶.

- Tarım makineleri

Son on yılda Brezilya tarımsal üretiminde makineleşme yoğunlaşmıştır. Günümüzde tarımda kullanılan makinelerin en az % 30'unun 5 yaşın altında olduğu tahmin edilmektedir. Çiftçilerin üretimde makineleşmeye erişimini artıran iki önemli etken, düşük faiz oranlarında emtia fiyatlarının ve sübvansiyonlu kredilerin yüksek olmasıdır.

2012'de Brezilya, bin hektar üretim arazisi başına 11 traktöre ulaşmıştır⁷. ABD gibi gelişmiş ülkelere (bin hektar başına 27 traktör, 2009) ve Almanya'ya (bin hektar başına 82 traktör, 2009) kıyasla, tarımda makineleşmenin tamamlanması konusunda halen alınacak yol vardır. Bazı makineler Brezilya Metroloji Enstitüsü (INMETRO) tarafından sertifikalandırılmaktadır. INMETRO sertifikasyon süreci zaman ve kaynak kaybına yol açtığı için güvenilir acentelerden uzmanlaşmış danışmanlık hizmeti alınması önerilmektedir.

- Gübreler ve diğer tarımsal girdiler

⁵ ESALQ/USP. Relatório PIB AGRO Brasil, December 2016.

http://www.cepea.esalq.usp.br/upload/kceditor/files/Relatorio%20PIBAGRO%20Brasil_DEZ_EMBRO.pdf

⁶ Portal do Governo do Brasil, December 2016. <http://www.brasil.gov.br/economia-e-emprego/2016/12/agronegocio-deve-ter-crecimento-de-2-em-2017>

⁷ CELERES, November 2014. <http://www.celeres.com.br/o-setor-de-maquinas-agricolas-no-brasil-evolucao-nos-ultimos-anos-e-perspectivas/>

Brezilya büyük ölçüde gübre ithalatına bağımlıdır. 2016 yılında Brezilya, tarımsal üretimde kullanılan gübrelerin % 71,8'ini (24,4 milyon ton) ithal etmiştir⁸. Gübrelerin yerel üretimi 2016'da 9 milyon ton olmakla beraber, 2017 yılının ilk çeyreğinde % 5,2 oranında azalmıştır. En büyük potasyum ithalatçılarından biri (tüketiminin % 90'ı) olan Brezilya dünyadaki en büyük üçüncü potasyum tüketicisi ve ayrıca ikinci en büyük fosfat ithalatçısıdır⁹.

Gübrelerin Brezilya Tarım Bakanlığına kaydı oldukça basit bir işlemdir ve kayıt işlemi genellikle birkaç hafta içinde tamamlanabilmektedir.

- Sebzeler

Türkiye, Brezilya Tarım Bakanlığı tarafından halihazırda ithalat yetkisi verilmiş olan çok sayıda sebze ürününe sahiptir¹⁰; tütün, biberiye, fındık, soğan, kimyon, rezene, nohut, mercimek, defne yaprağı, kavun, adaçayı, kekik ve üzüm. Bazı hibrit sebze tohumları için Bakanlığın ithalat izni beklenmektedir. Bu konu, Büyükelçiliğimizce de takip edilmektedir.

GIDA

- Hazır Gıda

Ekonomik iyileşme sinyallerinin alınmaya başlanmasıyla, Brezilya orta sınıfının yeniden büyümesi ve tüketim alışkanlıklarını genişletmesi beklenmektedir. Sao Paulo, Rio de Janeiro, Brezilya, Belo Horizonte ve Curitiba gibi büyük ve zengin şehirlerde uluslararası fast food zincirleri yaygınlaşmaktadır. Eylül 2016'da Brezilya pazarına giren ve en yeni fast-food şirketlerinden biri olan Taco Bell (ABD), şimdiden Sao Paulo'da 14 şubeye ulaşmıştır. Büyük kentlerde yaşayan Brezilyalılar, özellikle Amerikan, Japon, Arap ve İtalyan mutfağı olmak üzere çeşitli dünya mutfaklarını tercih etmektedirler.

Fast food sektörü son yıllarda ciddi büyüme yaşamıştır. Bu kapsamda, 2013 yılında % 20, 2014 yılında % 18 ve 2015 yılında % 11 oranında büyümüştür. Azalan bir eğri olsa da, fast food yıllık geliri 2015 yılında 18 milyar ABD dolarını geçmiştir.

Türk yemekleri genellikle Arap yemeği olarak algılanmakta ve bu da ülkede fast food zincirlerinin kurulması için bir avantaj teşkil etmektedir. Türkiye'ye kıyasla, fast food fiyatları bir hayli yüksektir. Türk fast food zincirlerinin yüksek gelire sahip kişilerin yaşadığı Sao Paulo ve Rio de Janeiro gibi şehirlerde faaliyete geçmelerine avantaj teşkil edecektir.

⁸ ANDA, 2017. <http://anda.org.br/index.php?mpg=03.00.00&ver=por>

⁹ Harvest Minerals. <http://www.harvestminerals.net/brazilian-potash-phosphate-and-fertilizer-market>

¹⁰ Ministry of Agriculture, Livestock and Supply of Brazil. Onaylı ithal ürünler listesi. <http://www.agricultura.gov.br/assuntos/importacao-e-exportacao/importacao/consulta-de-produtos-de-importacao-autorizada>

- Kuru meyveler

Türkiye, Brezilya şirketleri tarafından kuru meyve tedarikçisi olarak tanınmaktadır. 2016 yılında Türkiye, Brezilya ithalatında % 46,3 pay ile ilk sırada bulunan Mercosur üyesi Arjantin'in ardından, % 33,3'lük pay ile ikinci sıra yer almış, ülkemizi % 11,3 ile Mercosur'a bağlı Şili izlemiştir¹¹. Kuru meyvelerin ithalatı Brezilya Tarım Bakanlığı'na tabidir. Kuru meyveler Türkiye'den ithalatı onaylanan ürünler listesinde yer almaktadır.

-Buğday unu

Tropik iklimi nedeniyle, Brezilya'da buğday unu ithalatına bağımlıdır. Arjantin, Paraguay ve Uruguay tarihsel olarak ülkenin en büyük ortakları arasındadır. Bununla birlikte, 2013 yılında Arjantin'de buğday krizi zirveye ulaştığında, Brezilya şirketleri, Türkiye'den yaklaşık 8000 ton buğday unu ithal ederek, alternatif tedarikçilerle ilgilenmeye başlamışlardır. Bu sayı ertesi yıl 96 tona düşmüş, 2016'da 241'e yükselmiştir. Belçika ve İtalya gibi ülkeler 2013'teki düşük üretimden sonra, 2015 ve 2016'da Brezilya'ya yaklaşık bin ton ihraç ederek buğday unu tedarikçisi haline gelmişlerdir. 2016'da, Brezilya 366 milyon ton buğday unu ithal ederken, bu miktarın % 87'si Arjantin'den temin edilmiştir.

- Birinci sınıf çikolata

Son yıllarda birinci sınıf (Premium) çikolata pazarında Brezilya'da ciddi bir büyüme yaşanmıştır. Günümüzde, birinci sınıf çikolata ürünleri çoğunlukla ithal edilmektedir, zira ulusal endüstri özellikle kakao işlemeye yoğunlaşmıştır¹². Bu da ulusal şirketlerin birinci sınıf segmentinde başarılı olmasını zorlaştırmaktadır. 2016 yılında, en fazla birinci sınıf çikolata ihraç eden ülkeler ABD, İrlanda, Almanya, İsviçre ve Meksika olmuştur¹³. 2016 yılında toplam çikolata ithalatı 106 milyon ABD doları olarak gerçekleşmiştir.

- İşlenmiş ve dondurulmuş gıdalar

İşlenmiş ve dondurulmuş gıda pazarında 2016 yılında 99 milyar ABD Doları gelir elde edilmiştir¹⁴. Aynı yıl, Brezilya toplam 5 milyar ABD Dolarlık işlenmiş gıda ithal etmiştir.¹⁵ İşlenmiş gıda ürünleri ile ilgili son verilere göre, 2016 yılında en iyi satış performansını gösteren kategoriler şu şekildedir; "şeker ürünleri" (% 27.2 büyüme), "kahve, çay ve tahıl ürünleri" (% 19.1), "sebze ve meyve ürünleri" (15,1), "süt

¹¹ UN COMTRADE istatistik verileri.

¹² Canal Rural, November 2016. <http://www.canalrural.com.br/noticias/agricultura/brasil-pode-explorar-mercado-chocolate-premium-64651>

¹³ UN COMTRADE istatistik verileri.

¹⁴ Brazilian Association of Food Industries (ABIA) Internal Market.

<http://www.abia.org.br/vsn/anexos/mercadointerno2016.pdf>

¹⁵ Brazilian Association of Food Industries (ABIA) Trade Balance.

<http://www.abia.org.br/vsn/anexos/balancacomercial2016.pdf>

ürünleri" (% 14.6), "konserve balık" (% 8.4), "kurutulmuş ve dondurulmuş gıda" (% 6.3), "buğday ürünleri" (% 6.3), "çikolata, kakao ve şeker" (% 5.9), "yağ ve yağ ürünleri" (% 3,1) ve "et ürünleri" (% 3,1) ¹⁶.

2016 yılında en fazla yatırım alan kategoriler ise "meşrubatlar" (800 milyon ABD Doları), "et ürünleri" (645 milyon ABD Doları), "buğday ürünleri" (248 milyon ABD Doları), "kahve, çay ve tahıl ürünleri" (236 milyon ABD Doları) ve "yağ ve yağ ürünleri" (125 milyon ABD Doları)'dır.

İşlenmiş gıda sanayi GSYİH'sının 2017'de % 0,5 oranında büyümesi, üretim hacminin % 0,6-1,2, satış gelirlerinin ise % 0,7-1,5 artması beklenmektedir.

Sao Paulo Sanayi Federasyonu (FIESP) ve Brezilya Coğrafya ve İstatistik Enstitüsü (IBGE) tarafından yürütülen bir ankete göre, Brezilyalıların tüketim tercihlerini belirleyen kriterler şu şekildedir (azalan sırada): "Kolaylık ve Uygulanabilirlik" (dondurulmuş gıdaların tercih edilme sebebi) , "Güvenilirlik ve Kalite" (geleneksel olarak iyi bilinen markaları destekler nitelikte), "Duyarlılık ve Zevk" ve "Sağlıklı Yaşam ve Sürdürülebilirlik ve Etik" olmak üzere dört ana başlık altında toplanmıştır ¹⁷.

İşlenmiş ve dondurulmuş gıdalar, Brezilya Sağlık Gözetim Ajansı (ANVISA) tarafından sertifikaya tabi tutulur. ANVISA sertifikasyon süreci zaman ve kaynak kaybına yol açtığı için güvenilir acentelerden uzmanlaşmış danışmanlık hizmeti alınması önerilir.

- Zeytin yağı

Türk zeytinyağı ihracatı, 2014 yılında 178 ton ile zirveye ulaştı ¹⁸. Günümüzde Brezilya'ya zeytinyağının sekizinci en büyük ihracatçısı olan Türk şirketleri, genelde halk tarafından birinci sınıf (Premium) zeytinyağı olarak algılanan zeytinyağını teşvik ederek paylarını artırabilir. Brezilya yetkilileri tarafından Brezilya'ya ithal edilecek zeytinyağının analizi için şu anda dört Türk laboratuvarı bulunmaktadır. Anılan laboratuvarlara ilişkin Tarım Bakanlığı linkine (<http://sistemasweb.agricultura.gov.br/siscole/consultaPublicaCadastro.action?jsessionid=YqunxTyVdhJadsK3J7mOHeTEOZCu5RL-yG1Ce2z1W1SDXTKUxDGL!-2088668487>) bakılabilir.

TEKSTİL

¹⁶ Brazilian Association of Food Industries (ABIA) 2016 Balance and 2017 Perspectives Report. <http://www.poder360.com.br/wp-content/uploads/2017/02/Apresentac%C3%A7%C3%A3o-Balanc%C3%A7o-Anual-2016-e-Perspectivas-para-2017-07-02-17.pdf>

¹⁷ São Paulo Federation of Industries (FIESP) and Brazil's Institute of Geography and Statistics (IBGE). Brazil Food Trends 2020.

http://www.brasilfoodtrends.com.br/Brasil_Food_Trends_english/files/bft2020_eng.pdf

¹⁸ UN COMTRADE istatistik verileri.

Sektörün toplam geliri 2015 yılında 39,3 milyar ABD doları iken, 2016 yılında 37 milyar ABD dolarına düşmüştür¹⁹. Brezilya'nın tekstil ticaret dengesi 2016 yılında 3,2 milyar ABD doları aleyhinedir. Türkiye 2016 yılında 13.15 milyon ABD doları ihraç ederek, Çin (271 milyon ABD doları), Bangladeş (56 milyon ABD Doları), Peru (ABD Doları 43 milyon TL), Vietnam (24 milyon ABD doları), Tayland (14.8 milyon ABD doları), Kamboçya (14 milyon ABD doları) ve Sri Lanka (13.18 milyon ABD Doları)'dan sonra Brezilya'nın 8. büyük tekstil ortağı olmuştur. Mercosur ülkeleri hariç, ithalat vergileri, Portekiz ve İspanya da dahil olmak üzere her ihracatçı ülke için aynıdır.

Ekonomik durgunluğa karşın, 2016 yılında milyoner sayısı 10.000'lik bir artışla 162.000'den 172.000'e yükselmiştir²⁰. Bu artış, Brezilya'da büyümek veya mağaza kurmak isteyen lüks markalar için fırsatların mevcut olduğunu göstermektedir.

Orta vadeli bir perspektifte, Türk şirketleri, özellikle Kuzey Amerika başta olmak üzere yakın bölgelerde mevcut olan tekstil mağazalarını ülkede kurma şansına sahiptirler.

Türkiye için bir başka fırsat da tekstil teknolojisi transferindedir. Brezilya ithalata daha az bağımlı hale gelmeye çalışırken, gelişmiş bir tekstil endüstrisine sahip olan Türkiye, teknolojisini yerel sektöre satabilir.

İNŞAAT

- İnşaat

İnşaat sektörü Brezilya'da bir dönüm noktasındadır. 2014, 2015 ve 2016 yıllarında negatif büyümeden sonra, sektör faiz oranlarının düşürülmesi, işsizliğin azalması ve yeni ve yeterli düzenleyici çerçeveler sayesinde büyümenin devam edeceğini beklemektedir. Bu üç faktörün, tüketici güvenini olumlu yönde etkileyerek ve müteahhitler için riskleri azaltarak, 2018 yılı başında ekonomi üzerinde etkili olmaya başlayacağı öngörülmektedir. Müteahhitlerimiz bu olumlu bakış açısından ortak girişimler vasıtasıyla faydalanabilirler.

Özellikle, Odebrecht firmasının karıştığı yolsuzlukların ortaya çıkması üzerine açılan davalar sonucunda eski gücünü kaybetmiş olmasının müteahhitlerimizin bu pazara girebilmeleri için elverişli bir ortam yarattığı düşünülmektedir.

- Çimento

Türkiye, İspanya'dan sonra Brezilya'nın ikinci en büyük çimento tedarikçisidir. 2017 ve 2018 yılları arasında büyümenin yeniden başlaması beklendiği için, Türk çimento ihracatçıları, ihracatlarını artırma fırsatına sahip olacaktır. 2011 yılında Türkiye 48

¹⁹ ABIT, June 2017. 2016 verileri Ağustos 2017'de yayınlanmıştır. <http://www.abit.org.br/cont/perfil-do-setor>

²⁰ Credit Suisse Global Wealth Report, 2016. <http://publications.credit-suisse.com/tasks/render/file/index.cfm?fileid=AD783798-ED07-E8C2-4405996B5B02A32E>

milyon ABD dolarlık ihracatla lider konumdayken, 2016 yılında ihracatı 12,3 milyon ABD Dolarına kadar gerilemiştir²¹.

- Doğal taşlar

Ekonomideki canlanmayla birlikte doğal taş ihracatçılarının (özellikle mermer ve granit) 2017 ve 2018 yıllarındaki paylarını artırma şansı olacaktır. Lüks pazar biraz nefes alacağından, birinci sınıf (Premium) taşların diğer taşlardan daha elverişli bir konuma sahip olma ihtimali mevcuttur.

- Altyapı

Brezilya hükümeti, 2001 yılından bu yana altyapıya yılda ortalama 297 milyar ABD Doları (GSYİH'nın % 2.18'ini) yatırım yapmıştır. Hükümetin imtiyazları yenileme ve yeni altyapı yatırımları planlaması sonrasında, Brezilya'nın altyapı yatırımlarında 2017 ve 2018 yıllarında bir artış yaşanacağı tahmin edilmektedir. Bu, son aylarda yabancı yatırımcıların güvenini olumlu yönde etkilemiş olup, doğrudan Yabancı Sermayede % 500 artış yaşanmıştır.

Brezilya Hükümetinin 2017 yılı içinde kamu projelerinin özel sektöre gerçekleştirilmesini sağlayan “Kamu Özel Ortaklığı” yöntemine ağırlık vereceği bilinmektedir.

Brezilya-Türkiye İş ve Yatırım Forumuna evsahipliği yapacak olan Sao Paulo Sanayi Federasyonu FIESP, altyapı projelerine ilgi duyan firmalarımıza briefing verilebileceğini önermiştir.

OTOMOBİL PARÇALARI

Otomobil yedek parçaları sektörü, resesyona rağmen büyüyen ender sektörlerdendir. Son rakamlar, Brezilya'nın 2015 yılında 13 milyar ABD Doları ve 2016 yılında 11.8 milyar ABD Doları ithal ettiğini göstermektedir.

2016 yılında Brezilya'ya en fazla otomobil yedek parçaları ihracatı yapan ülkeler, ABD (% 12,9), Çin (% 10,9), Japonya (% 9,8) ve Almanya (% 9,7)'idi. Brezilya'nın ithalatında 2015 yılında % 0,9'luk, 2016 yılında ise % 28,6'lık düşüşle % 0,7'lik (85 milyon ABD Doları) bir paya sahip olan Türkiye, 20'nci en büyük ihracatçı olmuştur.

Brezilya'nın ithal ettiği ana otomobil parçaları “dişli kutusu” (8708.40.80) (% 10), "araç gövde parçaları ve aksesuarları" (8708.29.99) (% 7.1), "motorlu taşıtların parça ve aksesuarı" (8708.99 .90) (% 4.8) ve "pistonlu motorlar" (8407.34.90) (% 3)'dir.

Çoğu otomobil yedek parçası zaman ve kaynak kaybına sebep olan INMETRO sertifikasına tabi tutulur ve güvenilir acentelerden uzmanlaşmış danışmanlık hizmeti alınması önerilir.

²¹ UN COMTRADE istatistik verileri.

MÜCEVHERAT

Son on yılda, Brezilya mücevher sektörü kaliteli makine, teçhizat, alet ve girdilerin ithalatı yoluyla kalite standartlarını ve rekabet gücünü yükseltmiştir. Hali hazırda Brezilya, değerli taş tedarikinin üçte birini sağlamaktadır. Ana zümrüt tedarikçilerinden biridir ve sitrin, akik, ametist, turmalin, akuamarin, topaz ve kuvars kristalini büyük ölçekte tedarik etmektedir.

2015 yılında Brezilya mücevherat pazarı, bir önceki yıla göre % 5 azalarak 3.2 milyar ABD Doları gelir kaydetmiştir. Sektördeki iyileşmenin 2017'de % 6'lık bir büyüme ile gerçekleşmesi beklenmektedir²². Tiffany, Van Cleef & Arpels ve Bvlgari gibi markalar 2013'ten beri Brezilya pazarında yer almaktadır.

MOBİLYA

Brezilya, hacim ve gelir bakımından sayısı fazla olan orta ve alt sınıf segmentleri yönlendiren güçlü bir mobilya endüstrisine (üst düzey ürünler üretemese de) sahiptir. Günümüzde Brezilya'da tüm mobilya ürünlerinin % 4'ü ithal edilmektedir²³. Mobilyaların neredeyse % 70'i konut, % 13,7'si ofis, % 18,6'sı ise diğer mekanlar (okullar, hastaneler, oteller, restoranlar, vs.) için kullanılmaktadır. 2016 yılında mobilyaların % 85,3'ü ahşap, % 8,3'ü metal, % 4.2'si diğer malzemeler ve % 2.2'si şiltelerden yapılmıştır.

Brezilya'daki mobilya satışlarının 13'üncü maaşın (resmi olarak çalışan herkesin 13'üncü maaş alma hakkı vardır) geleneksel kullanımıyla bağlantılı olduğu dikkati çekmektedir. Başka bir deyişle, satışların yoğunlaştığı yılın 4. çeyreğinde, Eylül, Ekim ve Kasım aylarında mobilya üretim ve ithalat hacmi artmaktadır.

En fazla ithal edilen mobilya eşyaları, "koltuk" (% 73.1), "diğer mobilya" (% 15.2) ve "şilte" (% 10) den oluşurken, Çin (% 30), Amerika (% 15.8) Güney Kore (% 8.2), İtalya (% 5.2), Avusturya (% 3.8), Almanya (% 3.5), Fransa (% 3), Japonya (% 2.9) ve Polonya (% 2.9) en fazla ihracatı gerçekleştirmektedir. Diğer ülkeler ise 2016 yılında toplamda % 17.5'lik bir pay oluşturmaktadır. Mobilya ithalatı, 2013 yılında zirveye ulaşmış (632 milyon ABD doları) ve 2014 yılında (629 milyon ABD doları), 2015 yılında (549 milyon ABD doları) ve 2016'da (439 milyon ABD doları) azalmaya devam etmiştir. İthal ürünün ortalama fiyatı, 2015-2016 döneminde 49,4 ABD Dolarından 37,9 ABD Dolarına düşmüştür. Bununla birlikte, ithal edilen birim sayısı % 4.4 artışla 2015'te 11.114'ten 2016'da 11.601'e yükselmiştir.

Sao Paulo ve Rio de Janeiro gibi zengin şehirler, en zengin semtlerde (örneğin Sao Paulo'daki Jardins ve Rio de Janeiro'daki Leblon) bulunan premium üst düzey mobilya mağazalarına bel bağlamaktadır. Sözkonusu semtlerde yüksek kalite Türk mobilya mağazaları kurulabilir.

Mobilya ürünleri INMETRO tarafından sertifikalandırılabilir. INMETRO sertifikası, zorunlu olmamasına rağmen, mührü yaygın olarak tanınır ve güvenilir olduğundan, ürünlerin güvenilirliğini artırabilir.

²² Agência Brasil, 2017. <http://agenciabrasil.ebc.com.br/economia/noticia/2017-05/setor-de-joi-as-aposta-em-inovacao-e-sustentabilidade-para-alavancar>

²³ Banco Bradesco. Indústria de Móveis, 2017.

https://www.economiaemdia.com.br/EconomiaEmDia/pdf/infset_industria_de_moveis.pdf